

ON

Aquest projecte passa a l'Eixample i en planta baixa.

PER QUÈ

Perquè m'inquieta l'activitat i la no-activitat que es genera a peu de carrer i per l'interès cap el teixit que caracteritza la ciutat on he crescut.

QUE

Les dades d'ocupació comercial no indiquen que Barcelona pateixi -de mitjana- una desertització d'activitat en planta baixa, sinó que aquesta, fins i tot, es troba per sobre de la mitjana a Catalunya.

Aquest treball no pretén, per tant, resoldre un problema que no existeix, però sí questionar la relació de les plantes baixes amb l'espai públic, ja que l'existència d'activitat en els locals comercials de les plantes baixes no sempre garanteix un espai públic viscut i intens. És això el que em disposo a analitzar: la relació entre local i espai públic, entre l'ús i el vianant. I així, poder fer una proposta del que podria ser l'espai públic a l'Eixample i l'experiència espacial viscuda pels passejants, si posem en dubte sistemes que fins ara hem donat per bons i han resultat vàlids.

COM

Per a fer aquest anàlisi em centro en estudiar i comparar la relació local-espai públic en dos textos diferents de Barcelona. L'un és el de Ciutat Vella i l'altre el de l'Eixample. De la diferència compositiva del ple i el buit dels dos teixits, resulta una configuració diferent dels locals en planta baixa i per tant de la relació que s'estableix entre el local i l'espai públic. Les experiències espaials de qui caminen l'espai públic, en un teixit i l'altre, són molt diferents.

Un cop sé quant influeix l'arquitectura i l'espai públic (ple i buit) en el diàleg entre ús del local i vianant, analitzo la distribució i usos de la còl·lula del teixit de l'Eixample -la mançana- i també estudio exemples existents i atípics dins d'aquest teixit. Tot això em dona pistes de quines són les possibilitats que pot oferir la mançana de l'Eixample al vianant i al seu habitant.

ANÀLISIS

L'anàlisi i el treball de camp del projecte s'han basat, en gran part, en la pròpia experiència com a vianant de la ciutat.

A Ciutat Vella

Urbanisme i Arquitectura: L'experiència espacial a Ciutat Vella és variada i sorprenent. Els carrers són tots de diferent amplada; les places, passatges i patis -tots amb el seu propi distintiu- apareixen en el pas del vianant atzarosament, i els elements arquitectònics com les voltes, porxos, etc... afeixegen riquesa a l'urbanisme. El passeig pel barri es converteix en un cúmul d'experiències!

Locals en PB: En un teixit com el de Ciutat Vella on el parcel·lari i la tipologia d'edificis és variat; la morfologia dels locals en planta baixa s'encomana d'aquesta diversitat. Els locals, per tant, sembla que s'adaptin al carrer, al parcel·lari i a l'edifici on es troben. Es podria dir que aquests es contagien de la diversitat de ciutat vella i donen respostes molt diverses al contacte i relació amb l'espai públic i vianant.

A l'Eixample

Urbanisme i Arquitectura: L'Eixample es caracteritza per la trama quadrícula de carrers i per les mançanes octogonals. El traçat de carrers amples i lineals permet el desplaçament rodai i ràpid a la ciutat. Vist des de lluny o a certa velocitat, pot semblar que l'Eixample és una repetició infinita de carrers, mançanes i edificis, però quan camines la ciutat reconeixes diferents arquitectures i carrers amb intensitats de vianants diferents. També descobreixes, de tant en tant, accessos als interiors de mançanes (actualment hi ha 50 interiors d'illa accessibles a l'Eixample). Accessos no gaire amples i profunds, que no sempre conviden a entrar, però que si ho fas, descobreixes un món interior a escala més humana ple de calma i de quotidianitat.

Locals en PB: Els locals comercials a l'Eixample estan situats al llarg de la façana exterior de la mançana. En aquest perímetre exterior, entre els accessos als locals, s'hi alternen els accessos a les vivendes i oficines de les plantes superiors i els dels pàrquings situats als soterranis. A l'interior de la mançana, en la major part dels casos, s'hi situen habitatges, oficines, magatzems, rere-botigues... espais inaccessibles i de poc interès per a qui passeja per la ciutat. Quan l'interior d'illa és accessible, l'espai central de la mançana es converteix en espai públic (durant el dia) delimitat per un mur cec. A l'altre costat d'aquest es troben les rere-botigues i magatzems dels locals que donen al carrer. Per tant, la relació entre locals i interior d'illa i entre vianants i activitat, en aquests interiors de mançana, és inexistent.

Per analitzar els tipus de pla d'intercanvi que ofereixen els locals a l'espai públic i al vianant, classifco els usos presents a les plantes baixes de la ciutat en 9 categories: equipament públic, comerç, restauració, oficina, equipament col·lectiu, habitatge, accés pàrquing, industrial i local reixat. A cada una de les categories li assigno unes característiques que em permeten determinar el tip de relació que hi ha entre l'ús i l'usuari: si són d'horari diurn o nocturn; parcial o complet; d'obertura continua o discontinua; d'ús públic, col·lectiu o privat; diari o no, quin tipus d'usuaris se'n serveixen, si aquests són de proximitat o procedents d'altres barris; si atrauen molts usuaris o a pocs, és a dir si són locals amb molta o poca intensitat; i si l'ús desperta (o no) interès a qui observa l'activitat. Aquesta categorització de les activitats en planta baixa permet fer un diagnòstic de la qualitat i intensitat de l'espai públic a on donen aquests locals.

HIPÒTESIS

La mançana tip de l'Eixample té una superfície de sòl de 12 387 m² i un perímetre exterior de 418m. Si suposem que la profunditat accessible dels locals (és a dir sense comptar les rere-botigues, cuines, magatzems...) és de 14m des del carrer, fent un càlcul molt aproximat i sense considerar accessos privats (a pàrquings i a habitatges); només 5 203m² són accessibles al vianant. Això representa menys de la meitat del total de la superfície de la mançana.

Em pregunto, doncs, si redistribuint els usos de les plantes baixes es podria recuperar l'interior d'illa aconseguint visuals i desplaçaments a l'interior d'illa a través dels locals. Els interiors d'illa que es crearien en aquests casos, a diferència dels ja existents, serien espais públics on s'hi abocaria l'activitat dels locals i on les visuals a través d'aquests permetrien la relació entre el carrer i l'espai interior, que actualment és molt puntual. L'espai públic interior de mançana, per dimensions, s'aproximaria a les places de ciutat vella i estarien aïllats del trànsit rodat dels carrers de l'Eixample. Del fet d'intervenir estratègicament igual en mançanes de l'Eixample, iguals en dimensions, però diferents en parcel·lari i arquitectura, en resultarien espais públics i relacions amb els locals ben diversos i sorprenents pel vianant en cada mançana, però també problemàtiques constructives, estructurals i legals repetides en tots els casos. Es podria fer, doncs, un catàleg de possibles solucions per a problemes repetits a les mançanes i així sistematitzar la intervenció. Si l'estratègia d'intervenció a les plantes baixes de les mançanes de l'Eixample s'extén, la morfologia d'espai públic destinat al vianant en aquest teixit passaria de ser previsible a ser una nova experiència espacial pel caminant. A la coneguda trama de l'Eixample s'hi superposaria un teixit peatonal que enllaçaria interiors d'illa contigus. Aquests, simultàniament, passarien a formar part d'identitats reconeixibles per a cada comunitat de veïns de la mançana.

ESTRATÈGIA

Situació: Per a convertir aquest projecte en un sistema d'actuació a qualsevol mançana de l'Eixample de Barcelona em situo en una mançana, per aplicar les hipòtesis i fer el cas pilot. Així, puc sistematitzar i determinar un mètode replicable a altres punts del districte. La mançana escollida és la compresa entre els carrers horitzontals Casp i Ausiàs Marc i els carrers verticals Sicília i Sardenya.

Inicialment, analitzo l'àrea inferior de l'esquerra de l'Eixample ja que és la zona amb més locals buits del districte -segons estadístiques- i perquè m'interessa la transició entre la seqüència de carrers i places del barri de Sant Pere (Ciutat Vella) i la malla de l'Eixample en aquest punt. En aquesta zona de l'Eixample localitzo el carrer Ausiàs Marc, un carrer horitzontal que va de la plaça Urquinaona a l'Auditori de Barcelona i que connecta Glòries amb el centre de la ciutat. Un carrer situat estratègicament en el triangle determinat per Gran Via, Ronda de Sant Pere i Carrer de Ribes, però que en la majoria dels seus trams té poca intensitat, tant a nivell de trànsit rodat com de vianants. Ausiàs Marc, a l'altura de Sardenya, creua amb el carrer de Ribes, una de les antigues vies de sortida de la Ciutat Vella, previ al traçat de l'Eixample i que és diagonal respecte a aquesta malla. És en aquest punt on em situo: a la intersecció dels carrers Ausiàs Marc i de Ribes, per la seva situació al carrer, al barri i al districte i com a punt de partida per a altres intervencions en altres mançanes.

Activtat: Ausias Marc, a grans trets, és un carrer poc intens, per això analitzo els usos existents en el carrer. A primera vista sembla que la introducció de nous usos que despertin més interès al vianant, faria augmentar la intensitat del carrer. No obstant, projectes ja executats de canvi de secció en carrers de Barcelona com l'Avinguda Diagonal (entre Francesc Macià i Pg de Gràcia) o com el Carrer Enric Granados mostren que la introducció d'usos que atrauen a vianants és conseqüència de fer seccions de carrers més amables al caminant. Podriem dir, que no és la introducció d'usos més atractius que influeix l'espai públic, sinó l'espai públic que atrau nous usos i que per tant l'intensifica. La forma d'intensificar les plantes baixes d'un carrer no és altra que la d'intervenir, primer, a l'espai públic pel vianant. Això és el que em disposo a fer: pensar l'espai públic per a què l'activitat vingui després. En aquest projecte, però, serà l'espai d'ús públic de l'interior d'illa, el reactivador d'activitat i no el carrer com en altres precedents.

Característiques de l'Eixample: De les característiques pròpies de l'Eixample en trauré les oportunitats d'actuació. El pendent d'aproximadament el 4% a tot el districte provoca que entre dos carrers horitzontals hi hagi una planta de diferència. Això dóna pistes de la possible qualitat arquitectònica de la mançana, entenent-la en secció.

La igualtat jeràrquica entre tots els carrers a l'Eixample ha provocat que els locals de planta baixa es volguessin al perímetre exterior de la mançana i que per tant rere-botigues i magatzems quedessin a la part interior. Una redistribució d'aquesta tipologia representaria un pou d'oportunitats per a reactivar l'espai de l'interior d'illa.

A la mançana de l'Eixample només hi ha construcció en altura a la corona exterior, per tant l'interior és lliure d'edificis de més d'una planta. Això permet créixer en soterranis al centre de la mançana.

Els edificis que formen part d'una mançana sempre s'han considerat edificis independents i mai part de la unitat mançana. En el moment en què es pensa la mançana com a una unitat bàsica (en comptes de què ho sigui els seus edificis) neix la oportunitat d'agrupar usos comuns per a tots els usuaris de la unitat, en comptes de replicar-los en cada un dels edificis d'aquesta.

Procés d'actuació: El primer pas per a la intervenció a la mançana és localitzar locals que per la seva situació dins la mançana, perquè són buits o pel seu interès arquitectònic puguin ser focus d'activitat i punts d'inserció dins la mançana. Un altre element a tenir en compte, a l'hora d'actuar a la illa, és en els usos que es podrien agrupar, resltuar, eliminar, introduir i intensificar per a convertir la mançana en una unitat i guanyar en eficiència espacial. Un cop es determina els límits i punts d'actuació de la mançana, el projecte es pot desenvolupar normalment i ben acotat, tot i que el projecte es pensa per a què vagi creixent segons noves necessitats i oportunitats.

COMPANYIA

Durant el procés m'han acompanyat:

"La contemplació de l'acció és un incentiu per a l'acció. (...) Neix la possibilitat de la comunicació, de l'aprenentatge" - Chritopher Alexander, Sara Ishikawa, Murray Silverstein

"Les PB, tot i pertànyer a la casa, són essencials per a la determinació de l'espai públic. El parc de locals comercials i tallers tancats obliga a imaginar noves solucions que mantinguin la tensió de la vida urbana" - Rehabitar la casa, el carrer i la ciutat, grup HABITAR

"PB és el vincle entre casa i carrer. L'ús de PB ha de tenir en compte la gent que viu i passeja pels carrers, per a què l'activitat de les PB s'adeqüi a aquests i per tant sorgeixi la relació." - Rehabitar la casa, el carrer i la ciutat, grup HABITAR

"L'activitat de les PB és un clar indicador de l'estat de salut d'un carrer" - Rehabitar la casa, el carrer i la ciutat, grup HABITAR

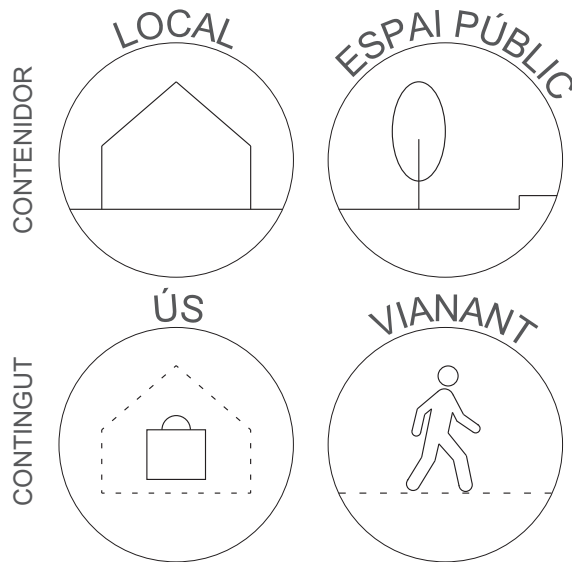
"Domesticar la calle significa alejarla de esta configuración de infraestructura y acercarla mediante elementos y actividades, a su condición de lugar, asumiendo toda la complejidad que ello supone y que no puede reducirse a una simple fórmula de peatonalización." - Rehabitar la calle, grup HABITAR

Calle nevada de Aldo van Eyck

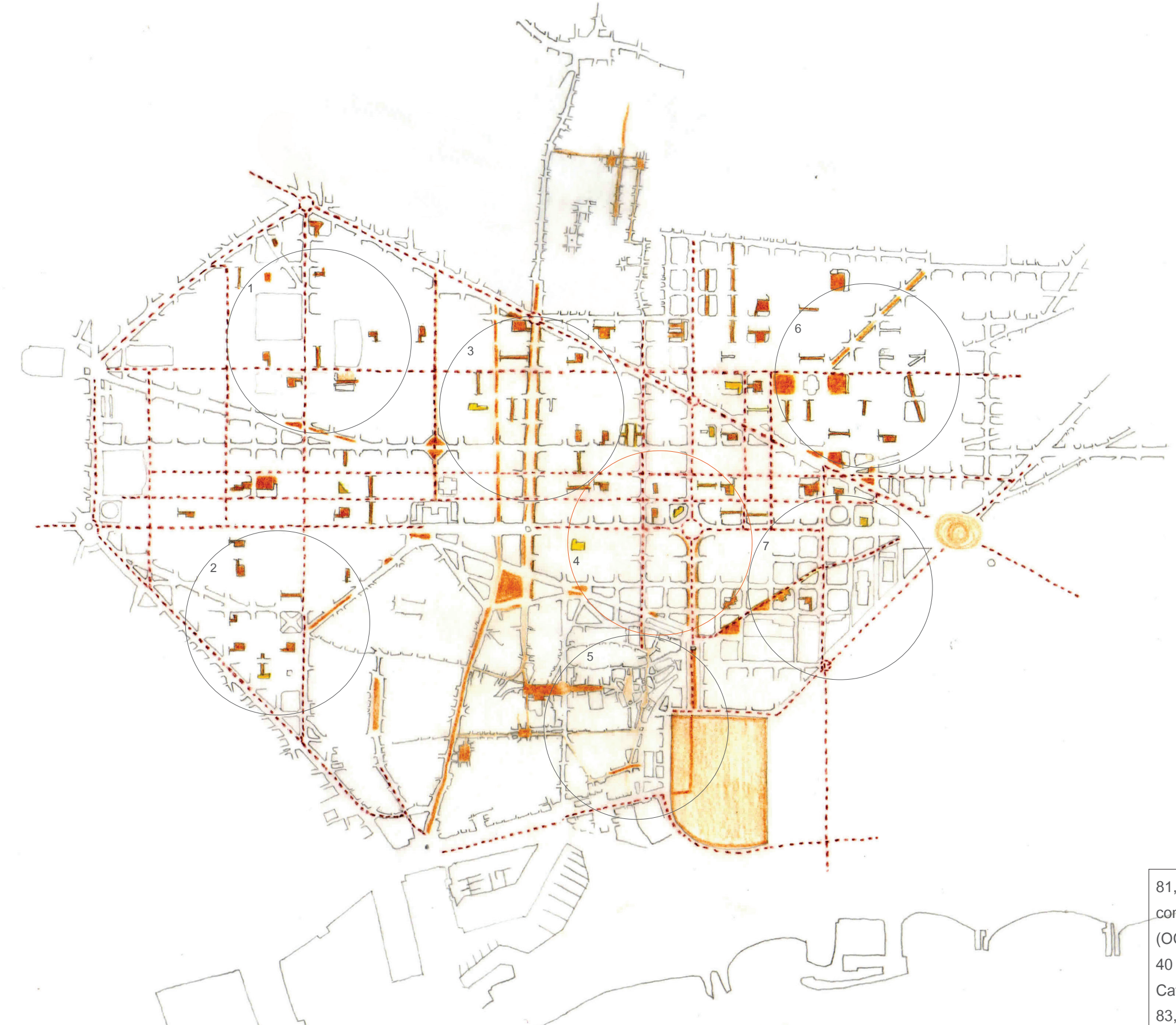
"La mayoría de la gente se para a observar a otras personas y las cosas que pasan" - La humanización del espacio urbano, Jan Gehl

"(...) crear espacios aparentemente públicos en edificios privados. (...) galerías comerciales (...), sistemas de calles subterráneas (...). Desde el punto de vista del promotor, esta tendencia puede crear perspectivas interesantes, pero desde el punto de vista de la ciudad (...), vacía los espacios públicos de seres humanos y de atracciones interesantes." - La humanización del espacio urbano, Jan Gehl

"Simple rules generate complex results, unpredictable results, ...something causes a turn (like in a book), dynamic, complexity, simultaneity of actions, non distributed form,... Seed planning (let it grow) instead of master planning. Density and adjacency for emergence (when action is an advance of consciousness)" - The Open City, Richard Sennett.

LOCALS REIXATS

zona	locals es lloquen	locals es venen	total locals buits
1	53	35	88
2	45	52	97
3	50	12	62
4	85	28	113
5	46	29	75
6	67	42	109
7	36	33	69

zona	barri	superfície	densitat de locals	núm. de locals en una superfície d'x km²	desOC
5	Sant Pere, Santa Caterina i la Ribera	1,1 km²	18 519,1 locals/km²	18 519,1 · x	0,00404 · x¹·100
7	Fort Pienc	0,9 km²	29 002,2 locals/km²	29 002,2 · x	0,00238 · x¹·100
6	Sagrada Família	1,1 km²	40 623,6 locals/km²	40 623,6 · x	0,00268 · x¹·100
4	Dreta de l'Eixample	2,1 km²	25 293,8 locals/km²	25 293,8 · x	0,00447 · x¹·100
3	Antiga Esquerra de l'Eixample	1,2 km²	35 195,0 locals/km²	35 195,0 · x	0,00176 · x¹·100
1	Nova Esquerra de l'Eixample	1,3 km²	42 263,1 locals/km²	42 263,1 · x	0,00208 · x¹·100
2	Sant Antoni	0,8 km²	42 856,2 locals/km²	42 856,2 · x	0,00226 · x¹·100

81,2% d'ocupació comercial a Catalunya (OC)

40 000 locals buits a Catalunya

83,1% d'OC de mitjana a Barcelona

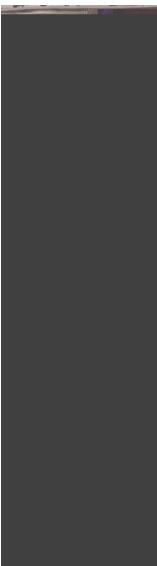
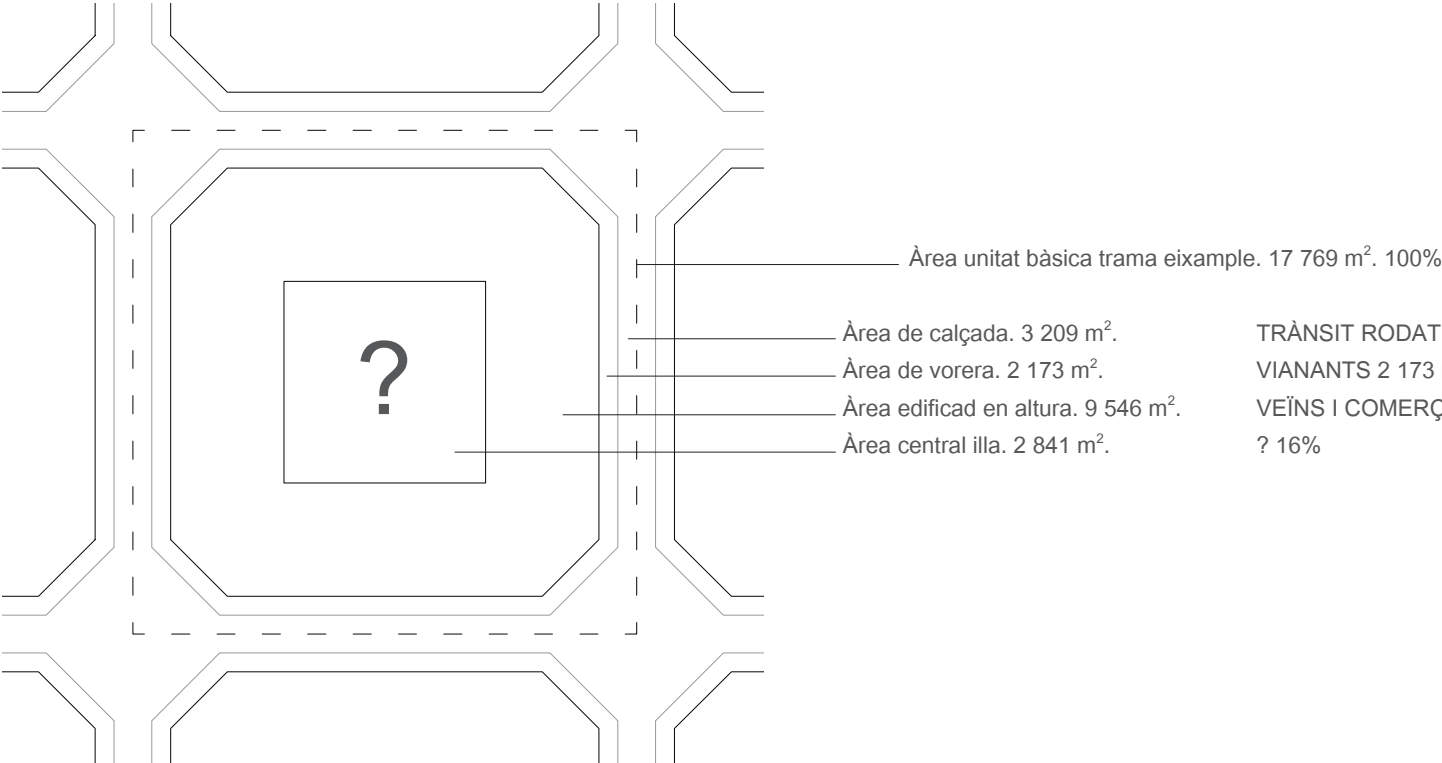
< 80% d'OC es concidera problemàtic

OC: locals ocupats respecte total de locals que admeten ús comercial

		Usos dels locals cadastrals											Altres Usos	
Dic.	Barris	TOTAL LOCALS CADASTRALS	Habitatge	Aparcaments	Comerç	Indústria	Oficines	Ensenyament	Sanitat	Hostaleria	Esportiu	Religiós	Espectacles	
BARCELONA		1.398.635	822.118	366.617	84.184	66.729	31.311	8.034	4.447	7.840	2.828	2.009	805	1.713
1	1. el Raval	32.891	23.409	3.007	2.699	1.511	870	236	46	914	26	68	75	30
1	2. el Barri Gòtic	17.611	10.474	793	1.800	1.971	1.201	232	34	892	7	67	23	117
1	3. la Barceloneta	11.881	9.203	1.535	451	75	176	62	68	230	26	16	0	39
1	4. Sant Pere, Santa Caterina i la Ribera	20.371	14.671	1.913	1.336	999	821	136	21	286	4	49	28	107
1	5. el Fort Pienc	26.102	15.616	7.684	998	919	630	60	21	120	12	17	13	12
2	6. la Sagrada Família	44.686	27.515	12.025	2.794	1.279	746	53	91	122	23	8	8	22
2	7. la Dreta de l'Eixample	53.117	26.795	10.504	4.890	2.783	6.171	419	229	851	47	188	89	151
2	8. l'Antiga Esquerra de l'Eixample	42.234	24.278	9.711	3.288	1.887	1.890	244	140	505	37	52	44	158
2	9. la Nova Esquerra de l'Eixample	54.942	30.164	18.042	2.630	1.612	1.806	204	126	216	33	40	42	27
2	10. Sant Antoni	34.285	20.255	8.341	3.057	1.384	814	94	60	161	31	25	37	26

ESPAI PÚBLIC

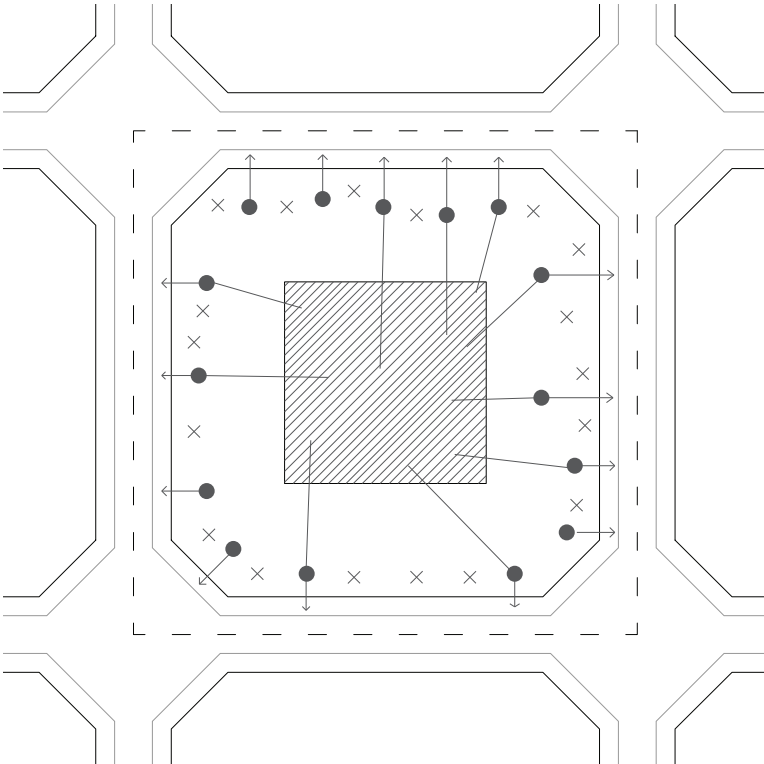
EIXAMPLE

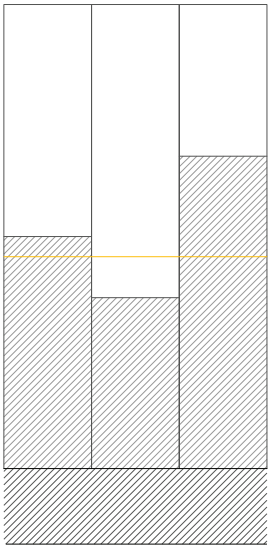
PER FORA.....

I PER DINS.....-50 interiors d'illa ja recuperats

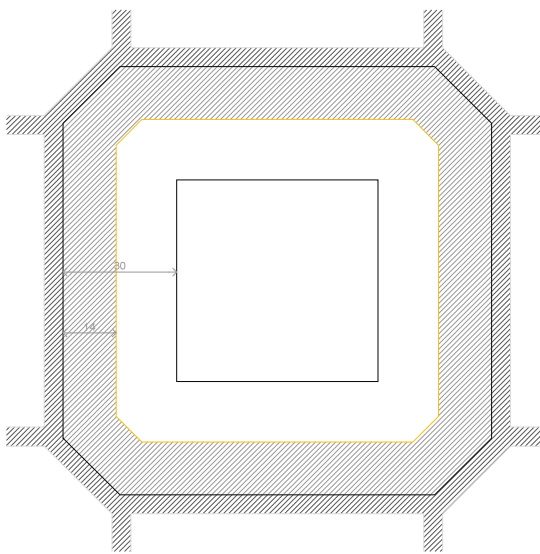
USOS

- ús que dóna al carrer, normalment ofereix servei al vianant.
- × ús que ofereix servei als veïns de cada edifici.
- ▨ ús de suport a l'ús dels locals que donen al carrer.

La distribució tip de locals a l'Eixample estan encaratats al carrer, al llarg del perímetre exterior de la mançana.

30m profunditat edificable
~ 14m profunditat accessible

àrea total de sòl mançana: 12 386,89 m²
~ àrea accessible al vianant: 5 203,26 m²
~ àrea no accessible al vianant: 7 183,63 m².
(destinat a rere-botigues, magatzems, oficines...)